

ใบความรู้ที่ 1

เรื่อง เรียนรู้เรื่องราวสีไม้

หลักสำคัญของสีไม้

ศิลปะเป็นผลงานที่มนุษย์สร้างสรรค์ขึ้นจากความคิด ความรู้สึก ความประทับใจ โดยการแสดงออกของอารมณ์ สติปัญญา ทักษะคิด รวมทั้งทักษะความชำนาญของมนุษย์ในแง่มุมต่างๆ อันเป็นมูลเหตุให้เกิดรูปแบบและวิธีการถ่ายทอดผลงานศิลปะ การเขียนภาพด้วยสีไม้มีลักษณะคล้ายกับการใช้ดินสอแรเงาแต่สีไม้จะเพิ่มสีเส้นที่สวยงามมากกว่าและต้องใช้ฝีมือที่ละเอียด นุ่มนวล ถ้าวาดหรือระบายอย่างรวดเร็ว ไม่มีหลักการภาพที่ออกมาจะเป็นเส้นหยาบๆ ไม่สวยงามตามความต้องการอาจทำให้ภาพเหล่านั้นดูด้อยคุณค่าลง ก่อนลงมือเขียนภาพด้วยสีไม้ควรศึกษาทำความเข้าใจเกี่ยวกับเทคนิค วิธีการ ขั้นตอน เพื่อฝึกทักษะความชำนาญควรเลือกสรรวัสดุอุปกรณ์ให้เหมาะสมควรต้องมีความพิถีพิถัน อาศัยการฝึกจนเกิดความชำนาญผลงานที่ออกมาจึงจะสวยงามและดูมีคุณค่า

1.1 ความเป็นมาของสีไม้

การสร้างสรรคงานจิตรกรรมโดยทั่วไปต้องมีจุดมุ่งหมายและเรื่องราวต้องมีแก่นสาร ที่กระทำแล้วเกิดประโยชน์ การเขียนภาพด้วยสีไม้เป็นเทคนิคสีอีกรูปแบบหนึ่งที่สวยงามมากไม่แพ้สีน้ำมันหรือสีน้ำ การเขียนภาพส่วนใหญ่จะเป็นเรื่องราวประกอบนิทาน การ์ตูน แผนที่ ภาพดอกไม้ ภาพธรรมชาติ เป็นต้น (ชูลีรัตน์ เลือดน้ำชล. 2546 : 11) ศิลปินในอดีตส่วนใหญ่จะคุ้นเคยกับสีน้ำมัน สีน้ำ ดินสอ เกรยอง “สีไม้หรือสีดินสอ” ดูเหมือนจะเป็นสีที่ไม่แพร่หลายมากนักจึงไม่นิยมนำมาสร้างสรรคงานศิลปะอย่างเป็นทางการเป็นจริงเป็นจัง ทั้งที่กลวิธีและที่มาของสีไม้มีมาตั้งแต่สมัยเรอเนซองส์ แต่เดิมสีไม้เกิดจากความต้องการจะพัฒนาสีชนิดหนึ่งให้สะดวกต่อการนำไปเขียนนอกสถานที่ จึงเกิดการผสมกันระหว่าง “สีชอล์คกับเกรยอง” ในสมัยก่อนช่วงเริ่มต้นของการผลิตสีไม้ผู้ผลิตยังไม่สามารถผลิตได้ครบทุกสี คือเริ่มจากสีแดง สีขาวและสีดำที่นิยมนักมากที่สุดคือ “สีแดง” รองลงมาคือสีขาวกับสีดำ ภายหลังมีการผลิตสีต่างๆ เพิ่มมากขึ้น เริ่มจากการนำผงสีชอล์คมาอัดเป็นแท่งด้วยผ้าหรือหนัง ภายหลังจึงนำมาหุ้มด้วยไม้เนื้ออ่อนที่นิยมนำมาใช้กัน ในปัจจุบัน (สมคิด หงส์สุวรรณ. 2546 : 4)

1.2 ลักษณะและชนิดของสีไม้

สีไม้หรือสีดินสอมีลักษณะเป็นแท่งเหมือนแท่งของดินสอ มีความแข็ง ด้าน มีความอ่อน-
แข็ง เปรียบเทียบได้กับดินสอ H HB 2B เป็นต้น ไล่สีหรือเนื้อสีมีความเนียนนุ่ม เขียนระบายง่าย
ส่วนความสดใสของสีขึ้นอยู่กับราคาและคุณภาพ สีไม้เมื่อเขียนระบายลงบนพื้นผิวกระดาษ สีจะ
เนียนติดผิวกระดาษนาน ไม่ปลิวเป็นผงหรือขีดเร็ว

ภาพที่ 1 “สีไม้”

ที่มา ถ่ายภาพโดยวลัยพร ศิลปกริฑากุล

สีไม้มี 2 ชนิด คือชนิดที่เขียนระบายธรรมดา กับชนิดที่เขียนระบายทับเป็นสีน้ำ การใช้สี
ทั้ง 2 ชนิดนี้ขึ้นอยู่กับความประสงค์ของผู้ใช้เมื่อจะใช้ในการวาดระบายก็สามารถเลือกใช้ตามความ
ต้องการ

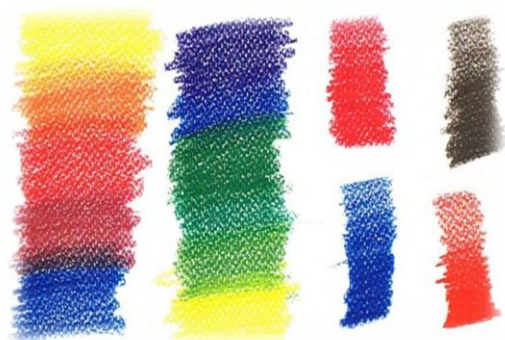
ภาพที่ 2 แสดงการระบายสีไม้แบบธรรมดา
ที่มา ผลงานของเด็กหญิง เกวลิน กะลังบัต

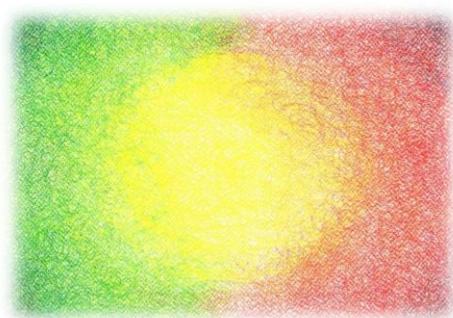
ภาพที่ 3 แสดงการระบายสีไม้แบบใช้น้ำลูบ
ที่มา ผลงานของเด็กชายพรไพโร ใจเสาร์ดี

1.3 คุณสมบัติของสีไม้

คุณสมบัติของสีไม้เป็นสีที่โปร่งแสงหรือกึ่งทึบแสงแต่ไม่ทึบตันเหมือนสีโปสเตอร์เมื่อนำดินสอสีมาระบายทับกันจะให้ผลคล้ายกับสีน้ำได้ ที่เป็นเช่นนี้เพราะสารที่นำมาผลิตดินสอสีเป็นตัวสีที่คุณสมบัติโปร่งแสงเหมือนสีน้ำ สีไม้สามารถระบายทับซ้อนกันได้ 2-10 ชั้นแล้วแต่วิธีการ ขึ้นอยู่กับความต้องการของผู้ระบาย (สมคิด หงส์สุวรรณ. 2546 : 5) วิธีการที่จะเรียนรู้ เรื่องคุณสมบัติของสีไม้ที่ดีที่สุดก็คือ ก่อนการใช้งานจริงควรทดลองเอาสีมาขีดเขียนในแผ่นกระดาษที่จะใช้จริงเสียก่อนไม่ต้องเน้นในเรื่องรูปทรงหรือน้ำหนัก แสงเงา แต่ควรเน้นเรื่องการประสานกันในระหว่างสายตา สมอง มือกับเนื้อของสีและกระดาษที่วาด เมื่อฝึกหัดเขียนได้สักระยะหนึ่งแล้วค่อยลงมือเขียนจริงจะได้มีความชำนาญและเกิดความเพลิดเพลินในการสร้างสรรค์ผลงาน (ลาภ อำไพรัตน์. 2548 : 7)

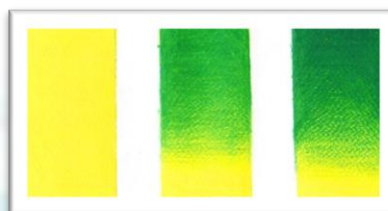

ภาพที่ 4 แสดงการทำน้ำหนักของเส้นด้วยสีไม้
ที่มา ผลงานโดยวลัยพร ศิลป์กริฑากุล

ภาพที่ 5 แสดงการสานเส้นด้วยสีไม้
ที่มา ผลงานโดยวลัยพร ศิลป์กริฑากุล

ตัวอย่างการทดลองคุณสมบัติของสีไม้ โดยนำสีเหลืองระบายลงบนพื้นกระดาษขาว หลังจากนั้นใช้สีน้ำเงินมาระบายทับบนสีเหลือง จะปรากฏเป็นสีเขียวและใช้สีแดงระบายทับสีเหลืองจะปรากฏเป็นสีส้ม จากลักษณะดังกล่าว จะเห็นได้ว่าสีไม้สามารถระบายผสมกันเพื่อเกิดสีใหม่ได้

ภาพที่ 6 แสดงการทดลองคุณสมบัติของสีไม้
ที่มา ผลงานโดยวลัยพร ศิลป์กริฑากุล

1.4 การเลือกซื้อสีไม้

สีไม้เป็นวัสดุที่หาซื้อง่ายราคาไม่แพง มีหลายระดับคุณภาพแต่สามารถสร้างสรรค์งานศิลปะได้อย่างน่าอัศจรรย์ สีไม้ให้ความนุ่มนวลเหมือนสีชอล์ค ในปัจจุบันมีบริษัทที่ผลิตสีไม้เกิดขึ้นมากมายมีหลายระดับคุณภาพและสีไม้มีส่วนประกอบสำคัญ 4 ส่วนดังนี้

- 1) สารสีหรือผงสี คือสารอินทรีย์และสารอนินทรีย์ที่ทำให้เกิดสี
- 2) ตัวยึดเกาะ คือตัวที่ทำให้ผงสียึดเกาะกันทำให้ผงสีแข็งตัว
- 3) ดินขาว เป็นตัวทำให้สีขุ่นทึบ
- 4) ไข คือตัวช่วยทำให้การเขียนสีลื่นไหล

สำหรับผู้เริ่มฝึกหัดวาดควรเลือกซื้อสีไม้ที่มีคุณภาพดังนี้

- 1) ผงสีติดทนนานถาวร
- 2) ขณะที่วาดระบายต้องไม่สะดุด เหมือนมีก้อนแข็งๆ เล็กๆ ขูดกระดาษ
- 3) สีสั่นสวยสดใส มีความชัดเจน
- 4) ไล่สีไม้ต้องไม่แข็งหรืออ่อนจนเกินไปและไม่เปราะหักง่าย
- 5) ไล่สีควรละเอียดเนียน
- 6) เนื้อไม้ต้องเนียนละเอียดอ่อนสามารถเหลาได้ง่าย

สีไม้เป็นสื่อวัสดุที่สามารถสร้างงานศิลปะให้มีคุณภาพ เทาเทียบกับสื่อวัสดุอื่นๆ ได้ แต่มีราคาถูกกว่าจึงเหมาะสำหรับผู้กำลังหัดเขียนภาพมือใหม่โดยไม่สิ้นเปลืองงบประมาณมากเกินไป (สมคิด หงส์สุวรรณ. 2546 : 6)

สีไม้ที่จะนำมาวาดเส้นควรเป็นสีไม้ที่มีไส้เนื้อสีแข็ง เนื่องจากวิธีการเขียนต้องใช้ประโยชน์จากเส้นเป็นหลัก เนื้อดินสอที่แข็งนอกจากจะใช้เขียนเส้นได้ง่ายแล้วยังรับแรงกดจากข้อมือของผู้เขียนลงบนกระดาษที่รองรับอยู่ได้ หากเป็นสีไม้เนื้ออ่อน (สีไม้ระบายน้ำได้) ไล่จะหักง่ายวาดเส้นได้ยากเหมาะที่จะทำน้ำหนักให้กลมกลืนนุ่มนวล (ลาภ อำไพรัตน์. 2548 : 6)

ภาพที่ 7 สีไม้ยี่ห้อต่างๆ ในท้องตลาด
ที่มา ถ่ายภาพโดยวลัยพร ศิลป์กริชากุล

1.5 การเหลาและการเก็บรักษาสีไม้

สีไม้เป็นสีที่เปราะหักง่าย การเขียนหรือระบายต้องมีความระมัดระวังไม่ให้สีตกหล่นหรือกดสีไม้ในขณะที่ระบายมากเกินไป เพราะไส้สีจะหักทำให้หมดเปลืองเร็ว การทำให้สีไม้แหลมคมทำได้โดยการใช้กบเหลาหรือมีดคัดเตอร์หลังจากเหลาแล้ว อาจฝนนวดด้วยกระดาษทรายเบอร์ 0 เพื่อให้ไส้สีแหลมคมมากยิ่งขึ้น ประหยัดเวลาในการเหลาและยังทำให้ ภาพที่ตัดเส้นมีความคมชัดอีกด้วย การเก็บรักษาสีไม้ควรเก็บไว้ในกล่องสีโดยเฉพาะให้ปลายสีเชิดขึ้นและไม่ควรให้สีหล่นลงพื้นเพราะไส้สีที่อ่อนจะเปราะหักง่าย (ชูลิรัตน์ เลื่อนน้ำชน. 2546 : 18) การใช้คัดเตอร์จะสามารถเหลาสีไม้ได้แหลมคมและใบมีดต้องคมอยู่เสมอหามานำมีดไปหั่น ปอกผลไม้หรือตัดวัสดุอย่างอื่น จะทำให้มีดเกิดสนิมไม่คมเมื่อนำมาเหลาสีไม้ ไส้สีจะหักจะเปราะหักง่าย (ลาภ เลื่อนน้ำชน. 2546 : 18)

1.6 วัสดุอุปกรณ์พื้นฐานสำหรับสีไม้

สิ่งที่น่าสนใจสำหรับวัสดุประเภทสีไม้คือความงามที่มีลักษณะโดดเด่นจากคุณสมบัติที่ระบายหรือขีดเขียนเป็นเส้นเหมือนดินสอทั่วไปหรือหากต้องการผลทางเทคนิคเฉพาะก็ใช้น้ำระบาย ความสามารถในการผสมผสานกลวิธีทั้ง 2 แบบเข้าด้วยกันสามารถเป็นสื่อในการถ่ายทอดจินตนาการได้อย่างกว้างขวางและเป็นอิสระ สีไม้สามารถเขียนและวาดภาพระบายลงพื้นได้หลายชนิด เช่น พื้นผ้า พื้นกระดาษ พื้นเดรสโซ่ พื้นไม้และพลาสติกที่ผิวด้าน (สมคิด หงษ์สุวรรณ. 2546 : 6)

วัสดุอุปกรณ์ที่จำเป็นสำหรับสีไม้ดังนี้

- 1) ดินสอสี
- 2) กบหรือมีดเหลาดินสอ
- 3) กระดาษวาดเขียน
- 4) ดินสอดำ
- 5) กระดาษหรือสเปรย์กาว
- 6) กระดาษรองเขียนและตัวหนีบ
- 7) สเปรย์พ่นเคลือบเงา
- 8) ยางลบ

ภาพที่ 8 วัสดุอุปกรณ์สำหรับสีไม้
ทีมา ถ่ายภาพโดยวลัยพร ศิลป์กริฑากุล

1.7 การเลือกสรรกระดาษวาดรูปด้วยสีไม้

กระดาษแทบทุกชนิดสามารถใช้กับสีไม้ได้แต่หากเราต้องการพื้นผิวเฉพาะเราก็ต้องเลือกชนิดกระดาษให้เหมาะสม เช่น หากต้องการเขียนภาพคนครึ่งตัว เขียนภาพใบหน้าให้ผิวเนียนสวย จำเป็นต้องใช้กระดาษที่มีเนื้อเนียนละเอียด หากใช้กระดาษเนื้อหยาบที่มีร่องลึก เมื่อระบายด้วยสีไม้ก็จะเห็นร่องรอยของผิวกระดาษขรุขระชัดเจนทำให้ผิดวัตถุประสงค์ไป กระดาษผิวมันเรียบไม่สามารถเก็บผงสีได้มากเท่ากับกระดาษที่หยาบกว่า เพราะจากโครงสร้างของกระดาษปกติเกิดจากการสานกันของเยื่อไม้ ฉะนั้นกระดาษที่มีร่องลึกกว่าจึงรับเนื้อสีได้มากกว่า ทำให้สีอยู่ทนนาน แต่ข้อดีของกระดาษผิวเรียบ คือ เมื่อนำมาเขียนภาพจะได้ลายเส้นที่ละเอียดกว่ากระดาษผิวหยาบ โดยปกติหากไม่เน้นพื้นผิวหรือเส้นที่ละเอียดจริงๆ กระดาษที่มีความละเอียดปานกลางจะเหมาะสมที่สุด ความเหนียวและความหนาของกระดาษก็เป็นสิ่งที่จำเป็น หากต้องการระบายทับกันหลายๆ ชั้น กระดาษจึงจะไม่เป็นขุยหรือขาด (สมคิด หงษ์สุวรรณ. 2546 : 7) กระดาษเป็นวัสดุที่สำคัญรองจากสีไม้ ภาพที่เขียนสำเร็จจะสวยงามมีคุณค่าด้วยนั้น ความสำคัญซึ่งรองจากฝีมือที่ชำนาญและสีที่มีคุณภาพก็คือ “กระดาษ” กระดาษที่เหมาะสมกับการใช้สีไม้ ทั้งกระดาษเนื้อผิวเรียบและกระดาษเนื้อผิวหยาบ

- 1) กระดาษผิวเรียบ เหมาะสำหรับการเขียนภาพที่ต้องการความละเอียด เพราะสีไม้ที่มีลักษณะเป็นแท่ง สีแห้งด้าน เนื้อสีอ่อนแข็งตามคุณภาพ จึงเหมาะที่จะใช้เขียนระบายบนกระดาษที่มีพื้นเรียบ โดยผู้เขียนสามารถระบายแบบเน้นน้ำหนักสีหรือเน้นพื้นผิวให้มีลีลาของเส้นต่างๆ ได้และยังสามารถเห็นเส้นที่เน้นให้เกิดความคมชัดได้ดีกว่าสีไม้บนพื้นหยาบ
- 2) กระดาษผิวหยาบ ผิวจะขรุขระ ถ้าเขียนด้วยสีไม้จะทำให้ภาพหยาบไม่คมชัด กระดาษผิวหยาบมักไม่นิยมนำมาเขียนภาพสีไม้มากนักทั้งนี้ก็ขึ้นอยู่กับจุดประสงค์และความต้องการของผู้เขียน (ชลธิรัตน์ เลือดน้ำชล. 2546 : 17)

กระดาษบุฟฟ้าและกระดาษร้อยปอนด์เรียบเป็นกระดาษที่มีพื้นผิวเรียบ เนื้อกระดาษหนาสามารถกดน้ำหนักเส้นสีไม้ได้ทำให้เกิดน้ำหนักอ่อนแก่ได้ตามต้องการ (ลาภ อ่ำไพรัตน์. 2548 : 13)

ภาพที่ 9 “กระดาษสำหรับวาดภาพ”
ที่มา ถ่ายภาพโดยวลัยพร ศิลป์กริฑากุล

ใบงานรู้ที่ 1

เรื่อง เรียนรู้เรื่องราวสีไม้

กิจกรรมพัฒนาการคิด

คำชี้แจง : ให้นักเรียนตอบคำถามให้ถูกต้อง

1) น้ำหนักของเส้นมีความสัมพันธ์กับการวาดภาพจากสีไม้อย่างไร จงอธิบาย

2) เพราะเหตุใดเส้นจึงเป็นพื้นฐานที่สำคัญในการสร้างสรรค์ผลงานศิลปะทุกชนิด

3) คุณสมบัติที่ดีของสีไม้ควรมีลักษณะอย่างไร จงอธิบาย

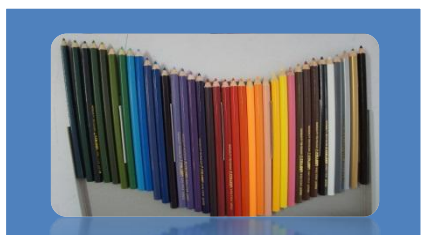
ใบงานรู้ที่ 2

เรื่อง เรียนรู้เรื่องราวสีไม้

คำชี้แจง : ให้นักเรียนดูภาพ แล้วบอกวิธีการใช้ และวิธีการเก็บรักษา

1.

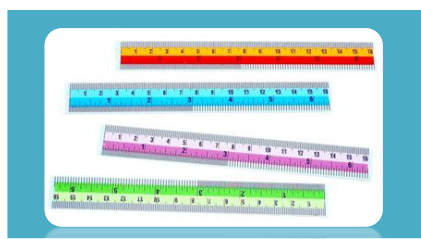

วิธีการใช้

วิธีเก็บรักษา

.....

2.

วิธีการใช้

วิธีเก็บรักษา

.....

3.

วิธีการใช้

วิธีเก็บรักษา

.....

4.

วิธีการใช้

วิธีเก็บรักษา

.....

5.

วิธีการใช้

วิธีเก็บรักษา

.....

แบบฝึกที่ 1

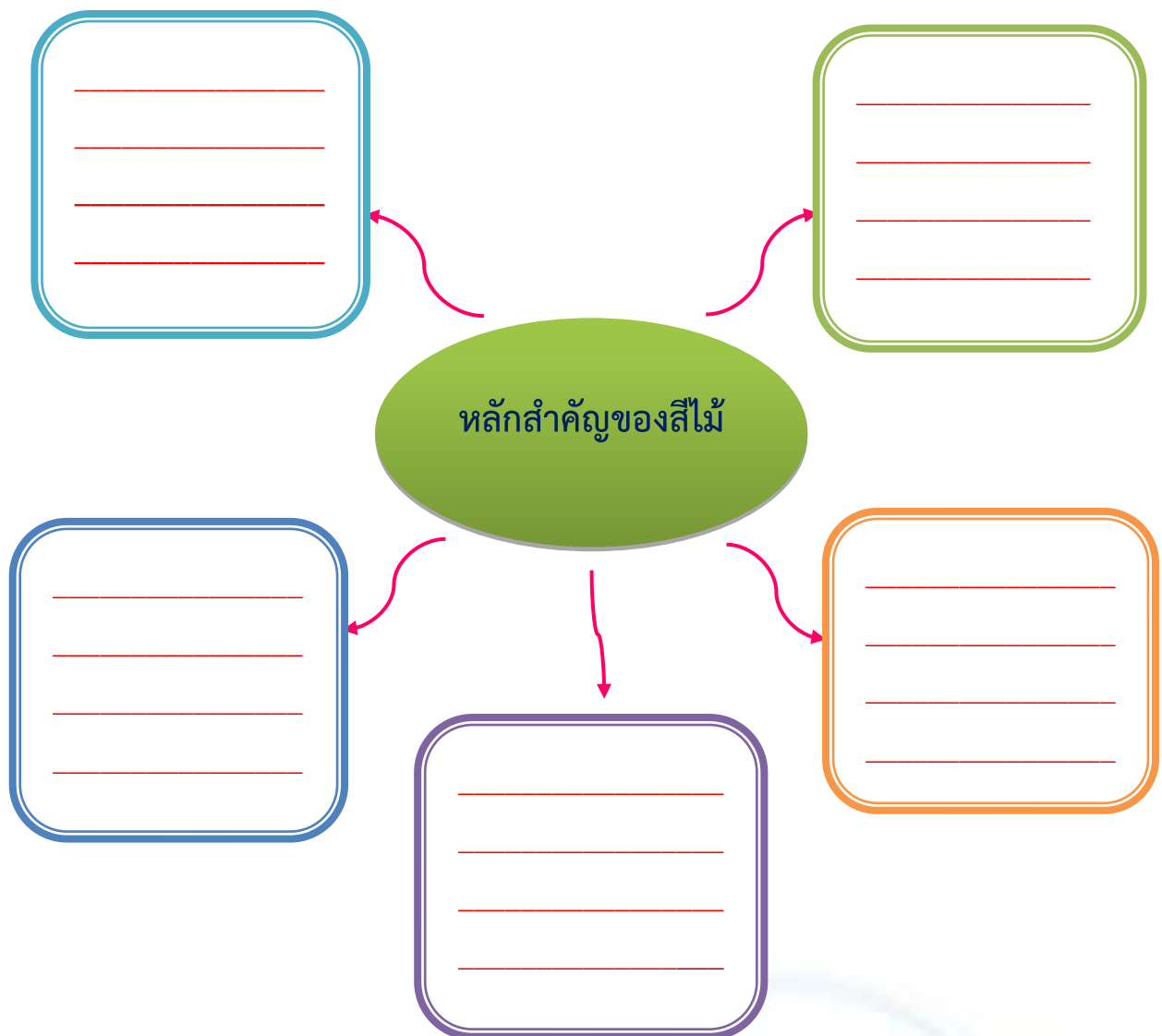
เรื่อง เรียนรู้เรื่องราวสีไม้

กิจกรรมสรุปความเข้าใจ

คำชี้แจง : นักเรียนเขียนผังความคิด (My Mapping) เรื่อง หลักสำคัญของสีไม้

แบบทดสอบหลังเรียน

แบบฝึกทักษะ “สร้างสรรค์ภาพสวย ด้วยสีไม้”
ชุดที่ 1 เรื่อง เรียนรู้เรื่องราวสีไม้ ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1

คำชี้แจง ให้นักเรียนทำเครื่องหมาย × ทับอักษรที่ถูกต้องที่สุดเพียงข้อเดียว

1. สีไม้แบ่งออกเป็นกี่ชนิด
 - ก. 1 ชนิด ข. 2 ชนิด
 - ค. 3 ชนิด ง. 4 ชนิด
2. ในครั้งแรกผู้ผลิต ผลิตสีไม้ได้ 3 สี ได้แก่สีอะไรบ้าง
 - ก. ขาว ดำ เขียว
 - ข. ขาว ดำ เหลือง
 - ค. ขาว ดำ ฟ้ำ
 - ง. ขาว ดำ แดง
3. เราสามารถระบายสีไม้ทับซ้อนกันได้ ตั้งแต่กี่ชั้นขึ้นไป
 - ก. 2 – 7 ชั้น
 - ข. 2 – 8 ชั้น
 - ค. 2 – 9 ชั้น
 - ง. 2 – 10 ชั้น
4. ในสมัยนั้น สีที่นิยมใช้มากที่สุดได้แก่สี
 - ก. ดำ
 - ข. ขาว
 - ค. แดง
 - ง. เขียว

5. วิธีการเก็บรักษาสีไม้ ควรทำอย่างไร
- ก. เก็บใส่กล่องให้ปลายสีเชิดขึ้น
 - ข. เก็บใส่กล่องให้ปลายสีทึมลง
 - ค. เก็บใส่กล่องสลับหัวท้ายทึมลง
 - ง. เก็บแบบไหนก็ได้ไม่มีหลักการ
6. สีไม้เกิดจากการผสมกันระหว่าง
- ก. สีซอล์คกับสีน้ำ
 - ข. สีซอล์คกับสีน้ำมัน
 - ค. สีซอล์คกับเกรยอง
 - ง. สีซอล์คกับสีอะคริลิก
7. ในการไล่น้ำหนักสี เราไล่น้ำหนักอย่างไร
- ก. น้ำหนักเข้ม น้ำหนักกลาง น้ำหนักอ่อน
 - ข. น้ำหนักเข้ม น้ำหนักอ่อน น้ำหนักกลาง
 - ค. น้ำหนักอ่อน น้ำหนักกลาง น้ำหนักเข้ม
 - ง. น้ำหนักอ่อน น้ำหนักเข้ม น้ำหนักกลาง
8. สีไม้มีที่มาตั้งแต่สมัยใด
- ก. โรมัน
 - ข. อียิปต์
 - ค. ไบเซนไทน์
 - ง. เรอเนซองส์
9. นักเรียนจะระบายน้ำหนักสีของใบไม้ด้วยสีอะไร
- ก. สีเหลือง สีเขียวอ่อน สีเขียวเข้ม
 - ข. สีเหลือง สีเขียว สีม่วง
 - ค. สีเขียวอ่อน สีเขียวเข้ม สีแดง
 - ง. สีเขียวอ่อน สีเขียวเข้ม สีนํ้าตาล

10. กระดาษที่เหมาะสมในการระบายสีไม้ ควรใช้กระดาษชนิดใด

- ก. กระดาษ 80 ปอนด์
- ข. กระดาษ 100 ปอนด์
- ค. กระดาษ A4 แฉียง
- ง. กระดาษลอกกลาย

